ANDIJON VILOYATI TURIZM SOHASIDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISHNING YO‘NALISHLARI

Axmadjonova Sanobar Otabek qizi

sanobar161997@mail.ru

Annotatsiya

Mazkur tezisda Andijon viloyatida turizm sohasini rivojlantirish orqali aholi bandligini oshirishning mavjud imkoniyatlari va ustuvor yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Hududning tarixiy-madaniy merosi, ziyoratgohlari, tog‘li va tabiiy landshaftlari, gastronomik hamda hunarmandchilik salohiyati turizmni yangi ish o‘rinlarini yaratish bilan bog‘lash uchun muhim iqtisodiy resurs hisoblanadi. Tadqiqotda turizm sohasining bevosita mehmonxona, restoran, transport, ekskursiya va turoperatorlik xizmatlaridagi bandlikdan tashqari, hunarmandchilik, savdo, qishloq xo‘jaligi, raqamli xizmatlar va madaniy tadbirlar orqali bilvosita bandlik yaratish imkoniyatlari ham yoritiladi.

Kalit so‘zlar: turizm, aholi bandligi, Andijon viloyati, turistik xizmatlar, turizm infratuzilmasi, qishloq turizmi, hunarmandchilik, turistik klaster, yoshlar bandligi, xotin-qizlar bandligi.

Kirish

Bugungi sharoitda hududlarda aholi bandligini ta’minlash faqat sanoat va qishloq xo‘jaligi hisobiga emas, balki xizmat ko‘rsatish sohasining yuqori qo‘shilgan qiymat yaratadigan yo‘nalishlarini rivojlantirish orqali ham amalga oshirilishi zarur. Ana shunday yo‘nalishlardan biri turizm hisoblanadi. Turizmning iqtisodiy xususiyati shundaki, uning rivojlanishi faqat turistik tashkilotlarning o‘zida emas, balki transport, umumiy ovqatlanish, savdo, hunarmandchilik, madaniyat, axborot texnologiyalari va boshqa ko‘plab tarmoqlarda talabni yuzaga keltiradi. Shu sababli turizmni hududiy bandlik siyosatining tarkibiy qismi sifatida ko‘rish maqsadga muvofiq.

O‘zbekistonda turizm strategik iqtisodiy yo‘nalishlardan biri sifatida belgilanib, uning rivojlanishi yangi ish o‘rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish va hududlarni rivojlantirish bilan bevosita bog‘langan. Prezidentning PF-5611-son Farmonida ham turizmni milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qiluvchi, hududlarni rivojlantiruvchi va yangi ish o‘rinlari yaratishga xizmat qiluvchi strategik tarmoq sifatida rivojlantirish vazifasi belgilangan. Hujjatda turizm infratuzilmasini rivojlantirish, turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, ichki turizmni kengaytirish va xususiy sektorni qo‘llab-quvvatlash asosiy yo‘nalishlar sifatida ko‘rsatilgan. [1, 1–3-b.]

Andijon viloyati zich aholi yashaydigan, iqtisodiy faollik yuqori bo‘lgan hududlardan biridir. 2025-yil ma’lumotlariga ko‘ra, viloyatda bandlik darajasi 73,0 foizni tashkil etgan. Bu hudud mehnat resurslaridan samarali foydalanish, xususan, xizmatlar sohasida qo‘shimcha bandlik imkoniyatlarini kengaytirish muhimligini ko‘rsatadi.

Andijon viloyati statistika boshqarmasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda viloyatda 16 ta turistik firma va tashkilot faoliyat yuritgan. Ular tomonidan 694 kishiga xizmat ko‘rsatilgan hamda 1 338 ta sayyohlik yo‘llanmasi sotilgan. 2023-yilga nisbatan turistik firmalar soni 14,2 foizga, xizmat ko‘rsatilgan shaxslar soni 20,5 foizga oshgan. [3, 2-b.]

Bu raqamlar turizm xizmatlari bozorida iqtisodiy faollik kuchayayotganini ko‘rsatadi. Biroq bandlik nuqtayi nazaridan masalaga faqat turistik firmalarda ishlayotgan xodimlar soni orqali qarash yetarli emas. Turizm rivojlangan sari unga xizmat qiluvchi qo‘shimcha iqtisodiy faoliyatlar ham kengayadi. Masalan, turist mehmonxonada joylashganda undan tashqari transport, ovqatlanish, ekskursiya, savdo, aloqa, ko‘ngilochar xizmatlar va mahalliy mahsulotlarga ehtiyoj sezadi. Demak, bir turistning hududga tashrifi bir nechta turdosh faoliyat uchun iqtisodiy talab yaratadi.

Andijonning joylashtirish infratuzilmasida ham ijobiy o‘zgarishlar kuzatilgan. 2024-yilda viloyatda mehmonxona va shunga o‘xshash joylashtirish vositalarining 68 ta obyekti mavjud bo‘lib, ularda 1 263 ta xona va 2 456 ta joy qayd etilgan. Ushbu vositalarda 76,9 ming kishi joylashtirilgan. [3, 4-b.]

Bundan tashqari, 2024-yilda viloyatda 38 ta ixtisoslashtirilgan joylashtirish vositasi faoliyat yuritgan va ularda 19,5 ming kishi joylashtirilgan. [3, 5-b.] Bu ko‘rsatkichlar turizm xizmatlariga bo‘lgan talab mavjudligini ko‘rsatib, tegishli kasblar bo‘yicha yangi bandlik imkoniyatlarini shakllantirish uchun asos yaratadi.

Andijon viloyatida turizm orqali bandlikni oshirishning muhim yo‘nalishlaridan biri qishloq turizmini rivojlantirishdir. Qishloq hududlarida mavjud tabiiy landshaftlar, milliy taomlar, urf-odatlar, dehqonchilik tajribasi va hunarmandchilik an’analarini turistik mahsulotga aylantirish mumkin.

Ayniqsa, qishloq aholisi uchun oilaviy mehmon uylarini tashkil etish qo‘shimcha daromad manbaini yaratadi. Bunda faqat mehmonni joylashtirish emas, balki non yopish, milliy taom tayyorlash, mahalliy hunarmandchilik bilan tanishtirish, bog‘ va dalaga sayohat uyushtirish kabi xizmatlarni ham taklif qilish mumkin.

Bunday modelning muhim jihati shundaki, bir xonadon faoliyatiga oilaning bir nechta a’zosi jalb qilinadi. Masalan, bir kishi mehmonlarni kutib olsa, boshqa oila a’zosi ovqat tayyorlashi, yana biri gidlik yoki hunarmandchilik bilan shug‘ullanishi mumkin. Natijada turizm oilaviy bandlikning muhim manbaiga aylanadi.

Turizm sohasi yoshlar uchun yangi kasbiy imkoniyatlarni yaratishi mumkin. Gidlik, tarjimonlik, SMM, turistik kontent yaratish, fotografiya, videografiya, bronlash xizmatlari va raqamli marketing shular jumlasidandir. Bugungi turist xizmat haqida ma’lumotni ko‘pincha internet orqali izlaydi. Shuning uchun yoshlarning raqamli texnologiyalarni yaxshi bilishi turizm biznesining rivojlanishiga xizmat qilishi mumkin. Viloyatda turizmga ixtisoslashgan qisqa muddatli o‘quv kurslarini tashkil

etish, yoshlarni xorijiy tillarga o‘qitish va amaliyot bilan ta’minlash bandlikni oshirishning samarali mexanizmlaridan biri bo‘la oladi.

Bu jarayonda ta’lim muassasalari, turistik korxonalar va mahalliy davlat organlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur. Talabalarni o‘qish davridayoq gidlik, turistik marketing, mehmonxona boshqaruvi va servis xizmatlariga jalb qilish kelgusidagi ish bilan ta’minlanish imkoniyatini kengaytiradi.

Andijonning turizm salohiyatini oshirishda hunarmandchilikni turistik xizmatlar bilan bog‘lash alohida ahamiyatga ega. Turist uchun oddiy suvenirga qaraganda uning kelib chiqishi, tayyorlanish texnologiyasi va mahalliy madaniyat bilan bog‘liq tarixi mavjud mahsulot ko‘proq qiziqish uyg‘otadi.

Shuning uchun hunarmandchilik markazlarini faqat mahsulot sotiladigan joy emas, balki turist mahsulot tayyorlash jarayonini kuzatadigan va unda bevosita ishtirok etadigan maskan sifatida tashkil etish mumkin. Masalan, kulolchilik ustaxonasi, milliy mato tayyorlash jarayoni, kashtachilik yoki milliy taom tayyorlash bo‘yicha qisqa mahorat darslari turistik dasturga kiritilishi mumkin.

Andijon viloyatining tog‘li hududlari, ayniqsa Xo‘jaobod tumanidagi Imom ota hududi turizm va bandlikni bog‘lash uchun muhim imkoniyatga ega. 2025-yilda Imom ota “turizm qishlog‘i” maqomini olgan bo‘lib, hududda mehmonxonalar, savdo do‘konlari, osma dor yo‘li, ziplayn, axborot markazlari, tibbiy yordam punkti, ovqatlanish va boshqa xizmat ko‘rsatish obyektlari tashkil etilgan.

Bunday infratuzilmaning kengayishi yangi kasblarga talabni oshiradi. Jumladan, gidlar, qutqaruvchilar, transport xodimlari, oshpazlar, mehmonxona administratorlari, texnik xodimlar, savdo vakillari va axborot xizmati xodimlariga ehtiyoj paydo bo‘ladi.

Xulosa

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Andijon viloyatida turizm sohasining rivojlanishi aholi bandligini oshirish uchun yetarlicha imkoniyatlarga ega. 2024-yilda turistik firmalar sonining 16 taga, mehmonxona va shunga o‘xshash joylashtirish vositalari

sonining 68 taga yetgani, ularda o‘n minglab mehmonlarga xizmat ko‘rsatilgani hududda turistik xizmatlar bozori shakllanayotganini ko‘rsatadi. [3, 2–4-b.]

Biroq mavjud salohiyatni bandlikka to‘liq aylantirish uchun turizmni alohida tarmoq sifatida emas, balki transport, savdo, umumiy ovqatlanish, hunarmandchilik, qishloq xo‘jaligi, madaniyat va raqamli xizmatlar bilan bog‘langan hududiy iqtisodiy tizim sifatida rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-son Farmoni. “O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”. – Toshkent, 2019.
2. World Tourism Organization (UNWTO), International Labour Organization (ILO). Measuring Employment in the Tourism Industries: Guide with Best Practices. – Madrid; Geneva, 2014.
3. Andijon viloyati statistika boshqarmasi. Andijon viloyatida turizm va dam olishni rivojlanishi: 2024-yil uchun press-reliz. – Andijon, 2025. – 8 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Turizm, madaniyat, madaniy meros va sport sohalarini yanada rivojlantirish uchun qo‘shimcha sharoitlar yaratish to‘g‘risida. PF-52-son, 15.01.2022.
5. United Nations World Tourism Organization. Indicators for Target 8.9: Sustainable Tourism and Employment. – UNWTO, 2016. – 3–6-b.
6. United Nations. Sustainable Tourism as a Driver of Development and Peace. – New York, 2016. – 9-b.
7. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. SIAT statistik ma’lumotlar bazasi: Bandlik darajasi. – Toshkent, 2026.
8. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. SIAT statistik ma’lumotlar bazasi: Xizmat ko‘rsatish sohasida jami bandlardan ayollarning ulushi. – Toshkent, 2026.

Internet manbalari

1. O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi — LexUZ
2. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi — Stat.uz
3. Andijon viloyati statistika boshqarmasi — Andstat.uz
4. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi — rasmiy portal
5. UN Tourism — turizm bo‘yicha xalqaro ma’lumotlar va tadqiqotlar
6. International Labour Organization — turizm va bandlik bo‘yicha materiallar